

MRS 33

2020

Ishodi učenja

razumijeti:

- zašto je zarada (dobit) po akciji važna i kako je koriste investitori
- kako se izračunava osnovna i razrijeđena zarada (dobit) po akciji
- šta pokazuje osnova a šta razrijeđena zarada po akciji
- kako se prezentuje zarada po akciji
- koja su ograničenja pokazatelja zarade po akciji
- kako tumačiti pokazatelj odnosa cijene akcije i dobiti po akciji da biste utvrdili da li su akcije trenutno potcijenjene ili pretcijenjene

CILJ STANDARDA :

- **PROPISATI PRINCIPE** za **utvrđivanje i prezentaciju** zarada po akciji, u cilju boljeg **poređenja** uspješnosti poslovanja različitih entiteta u istom izvještajnom periodu ili različitih izvještajnih perioda istog entiteta.

Primijenjuje se na :

Zasebne ili pojedinačne finansijske izvještaje entiteta, kao i **konsolidovane** finansijske izvještaje grupe čiji matični entitet:

(1) trguje akcijama na javnom tržištu;

(2) koji je u postupku emitovanja običnih akcija na javnom tržištu

Ako objavljujete i pojedinačne i konsolidovane finansijske izvještaje, tada treba da prezentujete zarade po akciji na osnovu informacija iz konsolidovanih izvještaja, tj. Zarade po akciji za matično preduzeće.

Prezentacija

- Prema MRS-a 1 - *Prezentacija finansijskih izvještaja* zarade po akciji se prikazuje u Izvještaju o ostalom rezultatu .

Osnovni pojmovi

- **Obična akcija** je vlasnički instrument koji je podređen svim drugim vrstama vlasničkih instrumenata
- **Preferencijalna ili prioritetne akcija** je vlasnički instrument koja njenom imaocu daje prvenstvo u naplati dividende.
- **Opcije, varanti ili njihovi ekvivalenti** su finansijski instrumenti koji držaocu daju pravo na kupovinu redovnih akcija.

Definicije

Potencijalna obična akcija je finansijski instrument ili drugi ugovor koji imaocu daje pravo na obične akcije (npr. Prioritetne akcije koje se mogu konvertovati u obične akcije, opcije, varanti) koje bi se emitovale nakon ispunjenja uslova koji proizilaze iz ugovorenih sporazuma.

Kao na primjer:

- konvertibilni dug
- konvertibilne povlaštene akcije
- varanti
- opcije na akcije
- akcije koje bi se emitovale nakon ispunjavanja uslova koji proizilazi iz ugovornih sporazuma, kao što je kupovina preduzeća ili drugih sredstava

Definicije

- Razrjeđivanje (eng. dilution) je **smanjenje zarade po akciji ili povećanje gubitka po akciji** koje proizlazi iz pretpostavke da su konvertibilni instrumenti konvertovani, da su opcije ili varanti iskorišćeni, ili da su obične akcije izdate nakon ispunjenja određenih uslova.
- **Antirazrjeđivanje** je povećanje zarada po akciji ili smanjenje gubitka po akciji nastalo pod pretpostavkom da su konvertibilni instrumenti konvertovani, opcije ili varanti iskorišteni, ili redovne dionice izdane nakon ispunjavanja određenih uslova.

Definicije

Zarada po akciji-**mjerilo poslovnih performansi** kompanije-koliko neto dobiti se stavalja na raspolaganje vlasnicima običnih akcija kompanije:

- Osnovna zarada po akciji (uzima u obzir samo obične akcije koje su u prometu)

- Razrijeđena zarada po akciji (uzima u obzir e njihovom vlasniku daju pravo da ih konvertuje određenog datuma u budućnosti)

-

Razrijeđena dobit po akciji nastaje kada kompanija emituje hartije od vrijednosti koje njihovom vlasniku daju pravo da ih konvertuje u obične akcije nekog određenog datuma u budućnosti (npr. Konvertibilne obveznice, opcije na akcije itd.). Razrijeđena dobit po akciji se računa pod pretpostavkom da je ta konverzija **već izvršena**.

Polazi se od najgoreg scenarija u kojem su sve moguće opcije na akcije iskorišćene i akcije su

Obična zarada po akciji-
jednostavna strukture kapitala

Osnovna zarada po akciji

- Neto dobitak ili gubitak koji pripada akcionarima matičnog preduzeća
- ponderisan prosječan broj emitovanih običnih akcija u opticaju za period

	Objašnjenja:
Neto dobitak ili gubitak koji pripada akcionarima maticnog preduzeca	Dobitak poslije poreza umanjen za profit koji je pripisiv manjinskim akcionarima idividende na preferencijalne akcije
Obične akcije	vlasnički instrument koji je podređen svim drugim vrstama vlasničkih instrumenata. Ako preduzeće ima više klasa akcija, potrebno je da se odredi ona klasa akcija koja ima najniži prioritet i one predstavljaju „obične akcije“ za potrebe obračuna zarade po akciji.
Ponderisan prosječan broj emitovanih običnih akcija u opticaju za period	broj običnih akcija u opticaju na početku perioda korigovan brojem običnih akcija otkupljenih ili emitovanih tokom perioda pomnožen sa faktorom ponderisanja faktor ponderisanja je proporcija broja dana tokom kojih su akcije bile u opticaju i ukupnog broja dana u periodu.

Primjer: Izračunati dobit koja je pripisiva akcionarima koji posjeduju obične akcije :

- Dobiti iz kontinuiranog poslovanja 11.800.000, dividende na prioritetne akcije 70.000, gubitak od prestanka poslovanja pripisiv preduzeću 2.000.000.

Dobit iz kontinuiranog poslovanja	11.800.000
Dividende na prioritetne akcije	(70.000)
Dobit iz kontinuiranog poslovanja pripisiv akcionarima koji posjeduju obične akcije	11.730.000
Gubitak od prestanka poslovanja	(2.000.000)
<u>Dobit koja je pripisiva akcionarima koji posjeduju obične akcije</u>	<u>9.730.000</u>

Utvrdjivanje ponderisanog prosječnog broja akcija

Ponderisani prosječni broja običnih akcija može biti po uticajem:

- emisije akcija tokom godine
- akcija koje se izdaju nakon konverzije konvertibilnog instrumenta
- otkupljenih sopstvenih akcija;
- usitnjavanja i konsolidacija akcija
- izvršavanje opcija i ugovore koji se mogu podmiriti u akcijama

Korišćenje ponderisanog prosječnog broja običnih akcija u prometu **odražava mogućnost da se iznos akcionarskog kapitala mijenja tokom perioda kao rezultat** većeg ili manjeg broja akcija u opticaju u svakom trenutku.

Kada se obične akcije uključuju u ponderisani prosječni broj akcija?

- Akcije se obično uključuju u ponderisani prosječni broj akcija od **datuma kada naknada postaje naplativa, što je datum njihovog izdavanja** npr.
 - Obične akcije koje su emitovane u zamjenu za novac, uključuju se kada je *novac postao naplativ*
 - Obične akcije koje su emitovane po osnovu dobrovoljnog ponovnog ulaganja dividendi od običnih ili prioritetnih akcija, uključuju se *na dan reinvestiranja dividendi*;
 - Obične akcije emitovane kao rezultat konverzije dužničkih instrumenta u obične akcije, od datuma na koji *kamate prestaju da se obračunavaju*;
 - Obične akcije emitovane umjesto kamata ili glavnice drugih finansijskih instrumenata, od datuma na koji *kamate predstavljaju da se obračunavaju*;
 - Obične akcije emitovane u zamjenu za izmirenje obaveza entiteta uključuju se od *datuma izmirenja obaveza*;
 - Obične akcije emitovane kao naknada za kupovinu sredstava koje nije gotovina, od datuma kada je *kupovina priznata* odnosno evidentirana;
 - Obične akcije emitovane kao naknada za pružanje usluga entitetu uključuju se *tokom pružanja usluga*

Ponderisani prosječni broj običnih akcija u prometu tokom perioda, kao i za sve prezentovane periode, **koriguju se za događaje, osim za konverziju potencijalnih običnih akcija koji mijenjaju broj običnih akcija u prometu bez odgovarajuće promjene u izvorima.**

- Obične akcije se mogu emitovati, odnosno broj običnih akcije u prometu se može smanjiti, a da istovremeno ne dođe do odgovarajuće promjene izvora. Na primjer:
- a) kapitalizacija ili bonus –emisija (koja se još naziva i akcijska dividenda tj. dividenda isplaćena i u obliku novih akcija);
- b) Bonus –element (element dodatnog nagrađivanja) u bilo kojoj drugoj emisiji, na primjer bonus element kod emisije prava preče kupovine za postojeće akcionare;
- c) usitnjavanje akcija (tj. Zamjena akcija određene nominalne vrijednosti i većim brojem akcija manje nominalne vrijednosti);
- d) obrnuti postupak u odnosu na usitnjavanje akcija tj. Ukрупnjavanje akcija (ili konsolidacija akcija)

*MRS 33— ponderisani prosječan broj običnih akcija u prometu **mora biti prilagođen za sve periode prezentacije** koji je rezultirao u promjeni običnih akcija ali bez odgovarajućih promjena u izvorima (npr. povećanja kapitala)*

Primjer:Izračunavanje ponderisanog prosjeka emitovanih akcija u prometu:

Datum		Emitovane akcije	Otkupljene sopstvene akcije	Akcije u opticaju
01.01.20x1.	Saldo na početku godine	2000	300	1700
31.05	Emisija novih akcija za novac	800		2.500
01.12.	Otkup sopstvenih akcija za novac		250	2.250
31.12	Saldo na kraju godine	2.800	550	2.250

Broj mjeseci od izdavanja do nove izmijene (01.01.-31.5.)- 5 mjeseci

Broj mjeseci od izdavanja do kraja godine (01.12.-31.12.)- 1 mjesec

Izračunavanje ponderisanog prosjeka:

$$(1.700 * 5/12) + (2.500 * 6/12) + (2.250 * 1/12) = 2.146 \text{ ili } (1.700 * 12/12) + (800 * 7/12) - (250 * 1/12) = 2.146$$

Broj mjeseci od izdavanja do nove izmijene (01.06.01.12.)-6. mjeseci

Ovdje uzimamo samo **razliku između prethodnog stanja akcija u prometu i tekućeg** i broj mjeseci do kraja izvještajnog perioda

Utvrđivanje zarade po akciji /Emisija besplatnih akcija –*emisija novih akcija koje će se podijeliti postojećim akcionarima proporcionalno njihovom udjelu u postojećem akcijskom kapitalu.*

Dobit pripisiva akcionarima običnih akcija 2010. godine = 180

Dobit pripisiva akcionarima običnih akcija 2011. godine = 600

Obične akcije u opticaju do 30.09.2011. = 200 akcija

Bonus- emisija 01.10.2011. u opticaju = 400 akcija (2 obične akcije za svaku običnu akciju na dan 30.09.2011.)

Osnovna zarada po akciji za 2011.

$$600/200+400=1,00$$

Osnovna zarada po akciji za **2010.**

$$180/200+400=0,30$$

Bonus akcije se izdaju kada kompanija želi da kapitalizuje svoje rezerve; kada kompanija želi da smanji vrijednost svake akcije, a da pri tome ne smanji ni ukupnu imovinu ni imovinu pojedinačnih akcionara

Bonus –emisija je bila bez naknade, tretira se kao da je do nje došlo pre početka 2010. godine tj. najranijeg prezentovanog perioda, kako bismo obezbijedili uporedivost podatka .

Utvrđivanje zarade po akciji /usitnjavanje akcija

Preduzeće je ostvarilo 1.000 eura dobiti za 2009 godinu i u prometu imalo 100 običnih akcija. Na dan 01.01. 2010 godini donijeta je odluka da se izvrši usitnjavanje akcija 1:2. Dobit ostvarena u 2010 godini je 1.000€.

- Koliko iznosi osnovna zarada po akcija za preduzeće u 2009?

Dobit: 1,000

Prosječan ponderisani

broj običnih akcija u prometu : 100

Osnovna EPS: (1,000 ÷ 100 akcija) 10

- Koliko iznosi osnovna zarada po akciji za 2010.?

Dobit: 1,000

Prosječan ponderisani broj

Običnih akcija u prometu: 200

Osnovna EPS: (1,000 ÷ 200 akcija) 5

*Prema MRS 33— ponderisani prosječan broj običnih akcija u prometu **mora biti prilagođen za sve periode prezentacije** koji je rezultirao u promjeni običnih akcija ali bez odgovarajućih promjena u izvorima (npr. povećanja kapitala)*

U finansijskim izvještajima iz 2010. godine, koji iznose zarade po akciji će se objelodaniti za 2010. i 2009. god?

- za 2010. 5€ po akciji

- **Za 2009. 5€ po akciji**

Utvrđivanje zarade po akciji / – emisija akcija

Preduzeće je izdalo 100 običnih akcija prilikom osnivanja 01.01.2011.

- Jedina promjena na akcijskom kapitalu desila se 01.01.2012. godine kada je emitovano dodatnih 100 običnih akcija koje su izdate za 30€/akciji.
- Preduzeće je ostvarilo profit u iznosu od 1.000€ u svakom periodu, 2011. i 2012

- Koliko iznosi osnovna zarada po akcija za preduzeće u 2011?

Dobit: 1,000

Prosječan ponderisani

broj običnih akcija u prometu :100

Osnovna EPS: $(1,000 \div 100 \text{ akcija})$ 10

- Koliko iznosi osnovna zarada po akciji za 2012.?

Dobit: 1,000

Prosječan ponderisani broj

Običnih akcija u prometu : 200

Osnovna EPS: $(1,000 \div 200 \text{ akcija})$ 5

Emitovane su akcije i emitovane akcije dovode do povećanja akcija ali i ukupnog akcijskog kapitala.

U finansijskim izvještajima iz 2012. godine, koje iznose zarade po akciji će se objelodaniti za 2011. i 2012. god?

- za 2012. 5€ po akciji
- **Za 2010. 10€ po akciji**

Utvrdite zaradu po akciji:

- u godini koja je završila 31. decembra 20X3, preduzeće X je ostvarilo neto dobit nakon oporezivanja u iznosu od 500,000 €. Od toga, 450,000 € je iz neprekidnog poslovanja i 50,000 € je od prekinutog poslovanja. Isplatilo je obične dividende u iznosu od 200,000 € i preferencijalne dividende od 60,000 €. Tokom godine imala je 1 milion običnih akcija.

Razrijeđena (umanjena) zarada po akciji

- Neto dobitak ili gubitak koji pripada akcionarima običnih akcija
ponderisan prosječan broj **emitovanih** običnih akcija u opticaju
za period+broj potencijalnih običnih akcija

(a) neto dobitak perioda koji se može pripisati običnim akcijama **uvećava se za iznos dividendi i kamate nakon oporezivanja koje su priznate u tom periodu u pogledu razređujućih potencijalnih običnih akcija** i koriguje se za sve druge promene prihoda ili rashoda koje su priznate u tom pogledu i koriguje se za sve druge promjene prihoda ili rashoda koje bi proistekle iz konverzije razređujućih potencijalnih običnih akcija;

(b) ponderisani prosečni broj običnih akcija u opticaju **povećava se za ponderisani prosečni broj dodatnih običnih akcija koje bi bile u opticaju pod pretpostavkom da je izvršena konverzija svih razređujućih potencijalnih običnih akcija.**

Koraci za izračunvanje razrijeđene zarade po akciji

- 1. Identifikovati sve potencijalne obične akcije koje su izdate u promet
- 2. Za svaku vrstu potencijalnih običnih akcija izračunati zaradu/gubitak po akciji iz kontinuiranih aktivnosti
- 3. Rangirati potencijalne obične akcija prema nivo razrjeđivanja zarada (one sa najnižom zaradom ili najvišim gubitkom staviti na vrh liste)

Zapamtite:

- razrijeđena zarada po akciji uvijek će biti niža od osnovne zarade po akciji u slučaju kada je kompanija pozitivno poslova
- razrijeđena zarada po akciji uvijek će pokazati niži gubitak od osnovne zarade po akciji u slučaju kada je kompanija ostvarila gubitak

Prezentacija i Objelodanjivanje

- **Prezentacija :**
- Preduzeće u Bilansu uspjeha (izvještaju o ukupnom rezultatu) prezentuje osnovnu i razrijeđenu (umanjenu) zaradu po akciji za dobit ili gubitak iz kontinuiranog poslovanja koji pripada akcionarima matičnog preduzeća koji posjeduju obične akcije, čak i ako su njihovi iznosi negativni.
- Preduzeće koje izvještava o prestanku poslovanja objelodanjuje osnovne i smanjene iznose po akciji za prestanak poslovanja ili u izvještaju o ukupnom rezultatu ili u napomenama,
- **Objelodanjivanje:**

Preduzeće treba da objelodani sljedeće:

- Iznose u vezi ostvarenog dobitka, koji se koristi za izračunavanje osnovne i umanjenog dobitka (zarade) po akciji;
- Ponderisani prosječni broj običnih akcija koji se koristi u izračunavanju imenioca;
- Instrumente koji bi potencijalno mogli umanjiti osnovne zarade po akciji u budućnosti
- Opis transakcija vezanih za obične ili potencijalne obične akcije koje se dešavaju nakon izvještajnog perioda i koje bi značajno mogle promijenti broj običnih akcija u opticaju na kraju perioda da su se desile pre kraja izvještajnog perioda

Nedostaci ovog racia

- Menadžment kompanije je poznato da investitori svoja ulaganja zasnivaju na iznosu Zarade po akciji (engl. Earnings per share), pa je pretpostavka da će menadžeri htjeti da ovaj pokazatelj bude što veći u kratkom roku.
- Zarada po akciji ne uzima u obzir novčane tokove. Menadžment može da se fokusira na povećanju prihoda, npr. povećanje prodaje nelikvidnim kupcima. Ako kompanija ne može da naplati svoja potraživanja, bez obzira koliko joj iznose prihodi i profit, ona može biti nelikvidna.
- Zarada po akciji ne uzima u obzir ni inflaciju, cijene robe i usluga mogu se povećati, tako da mogu da utiču na ostvarivanje većih prihoda, ali ovaj rast nije realan ako kompanija ne može da kupi isti količinu robe ove godine kao i prethodne za isti iznos.
- Zarade po akciji uzimaju u obzir dobit ili gubitak utvrđen u skladu sa MSFI i zbog toga prosuđivanja i procjene koje su napravljene u primjeni MSFI uticaće na iznos ovog racia.
- Takođe, kompanije mogu da imaju različite računovodstvene politike što može uticati na iznos pojedinih elemenata bilansa uspjeha.
- Obim objelodanjivanja stavki ovog racia u izvještaju menadžmenta je stvar prosuđivanja samog menadžmenta

Odnos cijene akcije i zarade po akciji

- **P/E Ratio = Tržišna vrijednost po akciji/
Zarada po akciji (EPS)**

Primjena pokazatelja:

- ✓ određivanje tržišne cijene običnih akcija preduzeća;
- ✓ otkrivanje precijenjenosti/potcijenjenosti akcija;
- ✓ procjena buduće tržišne cene akcija za više godina;
- ✓ procjena tržišne cene akcija preduzeća, čije se akcije ne prodaju javno.

Veći ratio ukazuje na veće poverenje postojećih i potencijalnih investitora u preduzeće i u tržište kapitala i njegovu efikasnost, zbog:

- 1) većeg očekivanja rasta, i / ili
- 2) nižeg rizika investiranja.

Dividendna stopa (DY)

Dividenda po akciji / Tržišna cijena akcije *100

Pokazuje **tekući** prinos akcionara (u vidu dividendi) u odnosu na **tekuću** tržišnu vrijednost akcije, koju poseduje.

- Značajna za buduće ulagače

Kod uspješnijih preduzeća ovaj pokazatelj je veći. Takođe, što je preduzeće uspješnije, očekuje se veći raspon između tržišne i knjigovodstvene vrednosti.

Knjigovodstvena vrednost po akciji

Ukupni sopstveni kapital / Broj emitovanih i prodatih običnih akcija

Pokazuje vrednost koja pripada običnim akcionarima, nakon namirenja svih ostalih stejkholdera, pri likvidaciji, pod uslovom da se prodaja sredstava izvrši po knjigovodstvenoj vrednosti.

Kod uspješnijih preduzeća ovaj pokazatelj je veći. Takođe, što je preduzeće uspješnije, očekuje se veći raspon između tržišne i knjigovodstvene vrijednosti.

Odnos dividenda po akciji i Zarada po akciji

- Racio plaćanja dividende = Isplaćena dividenda po akciji (DPS) / Neto zarada po akciji (EPS)

Primjer:

Podaci

- **Obične akcije** u opticaju na početku 20x1. godine bio je 5.000.000. Na dan 31.03. 20x1, emitovano je 200.000 običnih akcija za gotovinu.
- **Konvertibilne obveznice:** u posljednjem kvartalu 20x0. godine konvertibilne obveznice uz kamatnu stopu od 5% čiji je iznos glavnice 12.000.000€ a koje dospijevaju za 20 godina, prodate su za gotovinu po cijeni od 1.000 (nominalna vrijednost). Kamata se plaća dva puta godišnje, 1.11 i 1.5. **Svaka obveznica od 1.000€ može se konvertovat u 40 običnih akcija.** U 20x0. godini nije konverovana nijedna obveznica. Cijela emisija je konvertovana je 01.04.20x1. u obične akcije.
- **Konvertovanje prioriternih akcija:** u drugom kvartalu 20x0. emitovano je 800.000 konveribilnih prioriternih akcija u zamjenu za sredstva u kupovnoj transakciji . Kvartalna dividenda na svaku konvertibilnu prioritetnu akciju je 0,05, a isplaćuje se na kraju kvartala za akcije koje su u opticaju na taj datum. Svaka akcija se može konvertovati u jednu običnu akciju. **Imaoci 600.000 konvertibilnih prioriternih akcija su svoje prioritetne akcije konvertovali u obične akcije na dan 01.06.20x1.**
- **Poreska stopa** je bila 9% za 20x1

Podaci

Kvartali	Dobitak iz kontinuiranog poslovanja pripisiva preduzeću
I kvartal	5000000
II kvartal	6.500.000
III kvartal	1.000.000
IV kvartal	(700.000)
Cijela godina	11.800.000

Utvdite ponderisane prosječne akcije za godinu dana?

Utvdite osnovnu zaradu po akciji za prvi kvartal?

Utvdite razrijeđenu zaradu po akciji za prvi kvartal?

Prezentacija i Objelodanjivanje

- **Prezentacija :**
- Preduzeće u Bilansu uspjeha (izvještaju o ukupnom rezultatu) prezentuje osnovnu i razrijeđenu (umanjenu) zaradu po akciji za dobit ili gubitak iz kontinuiranog poslovanja koji pripada akcionarima matičnog preduzeća koji posjeduju obične akcije, čak i ako su njihovi iznosi negativni.
- Preduzeće koje izvještava o prestanku poslovanja objelodanjuje osnovne i smanjene iznose po akciji za prestanak poslovanja ili u izvještaju o ukupnom rezultatu ili u napomenama,
- **Objelodanjivanje:**

Preduzeće treba da objelodani sljedeće:

- Iznose u vezi ostvarenog dobitka, koji se koristi za izračunavanje osnovne i umanjenog dobitka (zarade) po akciji;
- Ponderisani prosječni broj običnih akcija koji se koristi u izračunavanju imenioca;
- Instrumente koji bi potencijalno mogli umanjiti osnovne zarade po akciji u budućnosti
- Opis transakcija vezanih za obične ili potencijalne obične akcije koje se dešavaju nakon izvještajnog perioda i koje bi značajno mogle promijenti broj običnih akcija u opticaju na kraju perioda da su se desile pre kraja izvještajnog perioda